

УДК 655.26:159.937.51

КОЛІР І ФОРМА ЯК ФАКТОРИ ЕМОЦІЙНОГО ЗАЛУЧЕННЯ ДІТЕЙ У ВЗАЄМОДІЮ З КНИЖКАМИ-КАРТОНКАМИ

Дубінська С.В., Вовк О.В.

e-mail: svitlana.dubinska@nure.ua, oleksandr.vovk@nure.ua

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. МСТ
м. Харків, Україна

This study examines the role of color and form as factors of emotional engagement in children's interaction with board books. The research considers how visual elements influence children's perception, emotional responses, and interest in printed publications. Based on psychological studies of color perception and the phenomenon of shape bias, the paper emphasizes the importance of simple forms, clear visual hierarchy, and expressive color contrasts in illustrations. The study proposes design approaches for board books, including the use of limited color palettes, recognizable shapes, and interactive elements such as die-cut pages. These principles can be used in children's publishing to create more engaging books for early readers.

В останні роки зростає увага до ролі візуального сприйняття у ранньому розвитку дитини та до необхідності створення таких дитячих видань, які не лише передають інформацію, а й активно залучають маленького читача до взаємодії з книгою. Книжки-картонки є одним із найпоширеніших форматів дитячих видань для раннього віку, оскільки вони поєднують міцність матеріалу, безпечність і можливість активної тактильної взаємодії. У цьому контексті особливого значення набувають візуальні засоби оформлення, насамперед колір і форма, які безпосередньо впливають на емоційне сприйняття та інтерес дитини до книги. Проблема емоційного залучення дітей до читання є актуальною також у зв'язку з конкуренцією з цифровими медіа, що спонукає видавців шукати нові підходи до дизайну друкованих дитячих видань.

Метою дослідження є визначення принципів використання кольору та форми у дизайні книжок-картонок, спрямованих на підвищення емоційного залучення дітей до взаємодії з книгою та покращення ефективності візуальної комунікації дитячих видань.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі задачі: дослідити вплив кольору на формування емоційних реакцій у дітей раннього віку; визначити роль форми у процесах сприйняття та пізнання дитиною зображених об'єктів; обґрунтувати значення кольору і форми як чинників емоційного залучення у дизайні книжок-картонок; на основі цих положень сформулювати практичні дизайнерські рекомендації щодо використання кольорових рішень, форм і конструктивних елементів книги для посилення взаємодії дитини з виданням.

Наукові дослідження свідчать, що колір є важливим чинником формування емоційних реакцій у дітей. Так, у дослідженні С. J. Boyatzis і R. Varghese встановлено, що діти найчастіше пов'язують яскраві кольори (червоний, синій, рожевий) із позитивними емоціями, такими як радість, захоплення або цікавість, тоді як темні кольори (коричневий, чорний, сірий) частіше викликають негативні або нейтральні асоціації. При цьому близько 69% емоційних реакцій дітей на кольори мають позитивний характер, що свідчить про сильний зв'язок між кольоровими стимулами та емоційним сприйняттям у ранньому віці. У психології кольору також зазначається, що теплі кольори – червоний, помаранчевий і жовтий – зазвичай асоціюються з енергією, активністю та радісними емоціями, тоді як холодні кольори, зокрема синій або зелений, частіше викликають відчуття спокою, врівноваженості та зосередженості. Дослідники також зазначають, що формування емоційних асоціацій із кольорами може залежати від індивідуального досвіду дитини, зокрема від гендерних особливостей сприйняття та особистих життєвих вражень, які впливають на формування кольоро-емоційних уявлень [1-3].

Водночас форма об'єктів і елементів книги істотно впливає на зручність сприйняття та стимулює пізнавальний інтерес дитини. Дослідження з психології розвитку показують, що діти у процесі пізнання значною мірою орієнтуються саме на форму об'єктів. Це явище описується як «shape bias» – тенденція узагальнювати та впізнавати предмети передусім за їхньою формою, а не за кольором чи матеріалом. Встановлено, що вже приблизно з дворічного віку діти переносять назви знайомих предметів на нові об'єкти зі схожою формою, що свідчить про її важливу роль у процесах категоризації та навчання [4].

У межах дослідження запропоновано низку дизайнерських підходів до створення книжок-картонок, спрямованих на підсилення емоційного залучення дітей до взаємодії з виданням. Передусім доцільним є використання обмеженої, але насиченої кольорової палітри з чіткими контрастами, що полегшує сприйняття зображень і швидко привертає увагу дитини. Важливо поєднувати яскраві основні кольори з нейтральними або світлими фонами, що дозволяє акцентувати ключові елементи ілюстрації та уникнути перевантаження зорового поля. Одним із ефективних дизайнерських прийомів може бути використання кольорових акцентів для виділення головного персонажа або дії на сторінці, завдяки чому дитина швидше орієнтується у змісті зображення. У видавничій практиці доцільно також враховувати послідовність кольорів у розгортках, формуючи своєрідний візуальний ритм, який підтримує інтерес під час перегортання сторінок і створює відчуття цілісності книжкового простору.

Другим важливим чинником є використання простих, легко впізнаваних форм і великих ілюстрацій без надлишкових деталей. Узагальнені силуети, округлі контури та чітка композиційна структура

допомагають дитині швидше розпізнавати об'єкти та формувати зв'язки між зображенням і реальними предметами. У цьому контексті доцільним є застосування принципу візуальної ієрархії, коли основні об'єкти ілюстрації мають більший масштаб і чіткіший контур, ніж другорядні елементи. Такий підхід сприяє зосередженню уваги на ключовому змісті сторінки та підтримує інтерес під час розглядання ілюстрацій.

Окрему увагу пропонується приділити формі самої книги та її сторінок. Використання фігурних обрізів, елементів висікання, віконць або рухомих деталей здатне перетворити книгу на інтерактивний об'єкт, який дитина прагне досліджувати не лише візуально, а й тактильно. Наприклад, сторінки можуть повторювати силует головного персонажа або об'єкта з ілюстрації, що створює додатковий зв'язок між формою книги та її змістом. Цікавим рішенням також може бути поступова зміна форми сторінок у межах книги, коли кожна наступна сторінка відкриває нову частину зображення або сюжету. Такий прийом підтримує інтригу перегортання та стимулює дитину досліджувати книгу послідовно.

Впровадження запропонованих підходів у видавничу практику може сприяти підвищенню ефективності дитячих друкованих видань як інструменту раннього розвитку та візуальної комунікації. За умови цілеспрямованого використання кольору, форми та конструктивних елементів книжка-картонка сприймається дитиною не лише як носій інформації, а як об'єкт активної взаємодії. Поєднання виразних ілюстрацій, чітких силуетів та елементів конструкції сторінок створює умови для пізнавальної гри, дослідження та формування перших читацьких практик. Для видавців і дизайнерів це відкриває можливість створювати видання з більш продуманою візуальною структурою, здатні ефективніше привертати увагу маленьких читачів і зберігати інтерес до друкованої книги в умовах активного розвитку електронних форм навчання та розваг.

Список використаних джерел:

1. Boyatzis, C.J., & Varghese, R. (1994). Children's Emotional Associations with Colors. *The Journal of Genetic Psychology*, 155(1), 77-85. DOI: <https://doi.org/10.1080/00221325.1994.9914760>.
2. Вовк, О.В., Чеботарьова, І.Б., & Шипова, М.К. (2021). Вплив колірної гами навчальної літератури на сприйняття дитиною шкільного матеріалу. Поліграфічні, мультимедійні та web-технології: монографія. (с. 40-55). Харків: ТОВ «Друкарня Мадрид».
3. Шипова, М.К., & Вовк, О.В. (2020). Психоемоційний вплив кольору. Поліграфічні, мультимедійні та web-технології. Т. 2. (с. 11-13).
4. Verdine, B.N., et al. (2015). The Shape of Things: The Origin of Young Children's Knowledge of the Names and Properties of Geometric Forms. *Journal of Cognition and Development*, 17(1), 142-161. DOI: <https://doi.org/10.1080/15248372.2015.1016610>.